

ZVON

LEPOZNANSKI LIST S PODOBAMI

Leto V.

Na Dunaji 1. aprila 1879.

Liet 7.

Matija Cop.

Odlični pesniki in pisatelji slovenski.

III.

Matija Čop.

1.

Uže pred blizo sto leti pel je Vodnik, da je Slovenec „prebrisane glave“. A nihče izmed nas tega izreka pesnikovega ni lepše osvedočil, nego Matija Čop, slavni jezikoslovec in učitelj, pisatelj in učenjak slovenski.

Porodil se je Matija Čop 26. januarja l. 1797. v Žiróvnici, v mali vasi tedaj ródinske, sedaj brezniske fare na Gorenjskem. Bil je tedaj najbližji sosed in rojak tri leta mlajšemu Preširnu. Izmed šestero otrok, štirih dečkov in dveh deklic, katere so imeli pri Ovsenjákovih — tako se še dan dânes pravi Čopovemu rojstvenemu domu — bil je naš Čop najstarejši sin. Oče mu, tudi Matija, po rodu Branceljev s Koroške Bele, mož stare korenine in starega poštenja, bil je poljedelec in poleg tega tudi veliki voznik, ki je prevozil skoraj vse dežele našega cesarstva, kar pa ni pospeševalo njegovega blagostanja, kakor se je pozneje pokazalo. Mati Čopova, Elizabeta Ovsenjakova, jako nadârjena, plemenita in pametna ženska, bila je svojemu domu pridna, delavna in modra gospodinja, svojim otrokom preljubeznjiva mati in preskerbna odgojevalka. V svojih mlâdih letih hodila je sama v šolo pri Černicah v Škofji Loci; vedela je tedaj, koliko pozneje koristi človeku, česar se nauči v mladosti, in želela je iz vsega serca, da bi se nje otroci vsaj toliko izučili, da bi se jim pozneje ne bilo treba po svetu ubijati in morebiti celo črnega kruha stradati.

Na Breznici tiste čase niso imeli javne šole. Za silo je otroke v osnovnih stvareh učil upokojeni duhovnik Jos. Pogačar. K temu začne Čop hoditi v šolo in tukaj pri kerščanskem nauku spozna tedanji župnik brezniski Fr. S. Kristijan izredno bistro glavo Čopovo ter svetuje očetu, da naj ga pošlje v ljubljanske šole. Ker je to tudi mati že dolgo poprej želela, udâ se oče ter napoti se zadnje dni meseca oktobra l. 1807. z desetletnim sinom v Ljubljano, kjer je mlademu Čopu tako dopálo, da na vprašanje očetovo, ali bi ne hotel verniti se z njim v Žiróvnice, kar urno odgovori: „Oče, kar tukaj bom ostal in v šolo hodil!“

Pervo leto delalo mu je učenje nekoliko težave, kajti njegovi sošolci bili so večjidel bolje pripravljeni prišli v šolo negó on; drugo leto 1809. osvojili so si Francozje Kranjsko in Čop zbeži pred njimi domov na Gorenjsko. A sreča njegova je hotela, da je tedaj na svojem rodnem domu v Mostah poleg Žirovnice bival mladi profesor Jan. K. Kersnik, od leta 1808. do 1850. učenik naravoslovja, znani oče in ljubljenelec slovenske mladine. Ta je leto in dan Čopa tako uspešno učil, da, ko se jeseni l. 1809. poverne v ljubljanske šole, nahajamo ga že med odličnimi učenci. Leta 1810. jako dobro doverši normalko ter po tedanji osnovi dobi francozko spričevalo z opazko: „*approuvé pour la première classe du Gymnase*“. Na tem spričevalu

podpisan je Valentin Vodnik, tedaj vodja začetnim solam.

Prvih šest latinskih sol zverši Čop v štirih letih (1810.—14.); a modroslovje l. 1815. in 1816. na liceji v Ljubljani. Dasiravno se je tako verlo učil, da je bil večidel po vseh razredih prvi in najodličnejši učenec, vendar je našel poleg šolskih ur še toliko časa, da se je v šestih letih do dobra izuril v več tujih jezikih: nemščine ga je naučila šola, v italijansčini mu je bil učitelj Valentin Vodnik, francoščino gladko pisati in govoriti navadil se je nekoliko v šoli, nekoliko od pravih rojenih, tedaj v Ljubljani živečih Francozov, španjskega in angleškega učil se je že tedaj iz svoje pridnosti in svojega veselja. Tudi v latinščini, gerščini in modroslovji bil je tak korenjak, da mu nobeden njegovih verstnikov ni bil kos; a imel je nekatere verle sošolce, tako n. pr. navajam samo Friderika Barago in Fidelija Terpinca.

Jeseni l. 1816. gre Čop na Dunaj doverševat tretje leto modroslovja — estetik; a l. 1817. poverne se spet v Ljubljano, kjer na materino željo meseca oktobra stopi v bogoslovje ter se poleg bogoslovskih nauk posebnopravno uči hebrejskega jezika ter jako marljivo in z najboljšim uspehom hodi poslušat mladega profesorja Fr. Metelka, ki je tistikrat bogoslovcem tolmačil slovensčino. Stanoval je v bogoslovnici. *)

Toda Čop ni imel veselja in poklica za duhovski stan. Dne 2. decembra l. 1819. izverstno prebije učiteljsko preskušnjo (konkurz) ter prosi, da bi ga imenovali za učitelja nemškega jezika na gimnaziji v Zadru; a cesar ga 21. marca l. 1820. imenuje za gimnazijalnega profesorja v Dobrovnik s 500 gld. letne

plače. Ker pa Čop tega mesta ni hotel prevzeti, dali so mu, tedaj 3. leta bogoslovcu, 7. septembra 1820. službo družega humanitatnega profesorja na Reki in plače 600 gld.

Čop je po tedanji osnovi v šestem gimn. razredu v latinskem jeziku učil vse učne predmete in, kakor nam pričajo uradna poročila njegovih predstojnikov, ohranjena v arhivu reške gimnazije in njegova izvestja sama, vse po najnovejšem učnem načinu in z najboljšim učnim uspehom. Tako n. pr. piše Jos. Schön, prefekt goriške, a znanstveni ravnatelj (nadzornik) reške gimnazije 6. junija l. 1821.: Herr Professor Čop berechtigt zu den grössten und schönsten Erwartungen, als ein allseitig gebildeter, sehr humaner, höchst fleissiger Mann. Ich wünsche ihm auf der dornigen Bahn, die er mit schlecht vorbereiteten Schülern betreten muss, Geduld auf seiner Bahn, die um so schwieriger ist, da sein rüstig vorwärts schreitender Geist sich überall durch die Schneckenschritte der Schüler gehemmt sehen muss. Es diene ihm indes zum Troste, dass dieses der Kenntniss der hohen und höchsten Stellen nicht entgegen wird*. Prefekt Peesenegger, že poprej v Ljubljani Čopov učenik, hvali v mnogih poročilih njegovo izredno učenost, pridnost, prijaznost in dobroto; tako n. pr. piše 17. okt. 1821.: „In Hinsicht der Fruchtbarkeit des Unterrichtes hat sich der mit den schönsten philologischen Kenntnissen ausgerüstete Humanitätslehrer Čop ausgezeichnet* i. t. d.

Iz Čopovih latinski pisanih izvestij jasno vidimo, da je latinske in gerške klasike tolmačil vedno oziraje se na najboljše pesniške izdelke v germanskih, romanskih in slovanskih slovstvih; da je razlagal zgodovino vedno v zvezi z zemljepisom,

*) glej „Pravo“ str. 149

čemur se je celó ustavljal sicer korenito učeni, a nekoliko starikasti prefekt Peesenegger. Svoje učence je osobito vzpodbadal „ad inexhaustam legendi cupiditatem et ad optimorum auctorum exemplaria imitandi studium“.

Sploh svojim učencem ni bil samo izversten učitelj, nego tudi dober oče in skerben vodnik. Ljubili so ga kakor starejšega svojega prijatelja ter se že iz ljubezni do svojega mladega, učenega profesorja pridno učili. Tudi svojim učiteljskim tovarišem bil je Čop preserčen prijatelj in vedno ljubeznjiv pomočnik. Kedor je z mladim, jedva 24letnim učenjakom seznanil se, moral ga je čislati, moral ga ljubiti.

Na Reki nabere si Čop novih vednosti: nauči se do dobra hervatskega jezika ter se seznaniti s starimi pesniki dobrovniškimi in z glagolsko in cirilsko pisavo. Angleški konzul na Reki, John Leard, izobrazen mož in Čopu osoben prijatelj, občeval je mnogo z njim, da se je angleščine korenito naučil; prof. Bazilij Klučenko, Rusin, bil mu je najberž učitelj v ruskem in poljskem jeziku. Tudi v vlaščini se je temeljito izuril ter o počitnih obiskal je sosedno Italijo, kjer se je zlasti v Benetkah in v Padovi v velikih ondodnjih knjižnicah dolgo časa bavil z mnogimi učenimi knjigami in rokopisi.

Ker so bili l. 1822. Reko odcepili od ilirskega kraljevstva ter pridružili jo ogerski kroni, Čop ni hotel dalje služiti na reški gimnaziji. Tudi je njegov ukazeljni duh v malem primorskem mestu pogrešal potrebnih knjig. Želel si je zategadelj priti v večje mesto. Prosi, da bi ga premestili; dadé mu 22. septembra 1822. službo humanitatnega profesorja na II. gimnaziji v Levovu, v stolnem mestu galiskem, in plače 800 glđ. na leto. Tu

najde Čop prelepo priliko, do dobra naučiti se ruskega in poljskega jezika, seznaniti se s prebogatom slovstvom ruskim in poljskim, ter poznati politične literarne in socijalne razmere naših severnih bratov. Poljski jezik in poljsko slovstvo sta se Čopu kmalu tako močno priljubila, da so mu bili Poljaci od sedaj jeden najljubših narodov na svetu. A tudi poljski učenjaki in literati spoznali so kmalu našega učenega in za lepoto vsacega slovstva dovezetnega rojaka ter imenovali so Čopa „biser kranjske zemlje“. Kako so ga ljubili, kako visoko so ga čislali in spoštovali, to nam prejašno priča debel zvezek v Ljubljani shranjenih pisem, katera so mu po njegovem odhodu iz Galicije pisali razni njegovi poljski prijatelji. Žal, da jih v tem skromnem životopisu ne morem porabiti.

V Levovu bil je Čop samo tri leta humanitatni profesor, kajti zaradi njegove čudovite učenosti poklicala ga je vlada da si je imel jedva 28 let, že 30. avgusta 1825. na levovsko vseučilišče, kjer je do 15. septembra l. 1827. začasno oskerboval stolico gerškega in latinskega jezika, nekoliko časa bil je poleg tega tudi vseučiliški namestni učitelj obečni in avstrijski zgodovini, pomožnim zgodovinskim vednostim in angleškemu jeziku. Vse te prečastne, a teške naloge izverševal je Čop tako vestno, točno in uspešno, da je bila vlada z njim popolnoma zadovoljna, in gotovo ga je bila imenovala za rednega vseučiliškega profesorja da je Čop hotel se dalje v Galiciji služiti. Toda mladi in učeni kranjski rojak ni se mogel na Poljskem nikoli popolnoma udomaćiti; sercé mu je vedno hrepenelo po gorkem jugu, po svojih domačih ljudeh, po dragi zemlji slovenski. Že 24. januarja l. 1823. prosi bibliotekarskega

mesta v Celovci. Ta prošnja, še sedaj ohranjena, imenitna je zategadelj, ker vidimo iz nje, da je Čop popotoval tudi po Italiji; kajti v njej pravi, da so mu natanko znane velike knjižnice v Ljubljani, na Dunaji, v Levovu, v Padovi in v Benetkah. Dne 11. Febr. l. 1825. prosi, da bi ga imenovali za profesorja nemškemu slovstvu in jeziku na vseučilišči v Padovi.

Dne 20. febr. 1827. spet vloži prošnjo, da bi ga premestili za humanitatnega profesorja v Ljubljano. V tej prošnji povdarja osobito svoje rodbinske razmere ter pravi, da že pet let služi na tujem, daleč od svoje rodne zemlje. Cesar, ki je tistikrat srednjim šolam imenoval profesorje, izpolni mu željo ter 23. (30.) julija l. 1827. podeli mu službo humanitatnega profesorja „poetike“ na gimnaziji ljubljanski.

2.

In tako poverne se mladi učeni rojak naš s Poljskega v svojo rodno zemljo, v središče slovenskim deželam. V tistem mestu, v tistem šolskem poslopji, v tistih šolskih sobah, kjer je nekoliko let poprej še sam prvi ^{učenec} ~~učenik~~ sedel na šolskih klopéh, uči zdaj Čop prvi učenik slovensko mladino. Prvi učenik, pravim, in po vsej pravici. Kajti daleč okrog po širni deržavi avstrijski ni bilo moža, ki bi se bil mogel s Čopom meriti v koreniti učenosti, v občni izobraženosti, v očetovski ljubezni do izročene mu šolske mladine. Takoj s prvim ogovorom, v katerem razodeva svojo srečo in svoje veselje, da mu je dano v domači deželi drage rojake svoje voditi po potih človeške učenosti, pridobil si je vsa serca svojih mladih poslušalcev. Spoštovali so ga zaradi njegove obširne in visoke uče-

nosti, ljubili zaradi njegovega modrega, mirnega, prijaznega vedenja. Um in serce bila sta mu enako izvrstna in nikoli svojim učencem ni bil Horacijev „Orbilius plagosus“, nego vselej mili vladar in ljubeznjivi oče. Da so bile učne knjige dostikrat pogrešne in nedostatne, to Čopa nikakor ni motilo, vse je nadomestovala njegova iskrena vdanost in izvirna vednost. Prihajal je navadno v šolo s polnimi žepi starih in novih knjig in razlagaje učencem gerške in latinske klasike, navajal je dotične primere iz raznih pisateljev stare in nove dobe ter kazal jim je z živimi besedami, kako se je v različnih časih in pri različnih narodih razvijal človeški duh.

Slovenščina tiste čase, se vé, ni bila učni predmet, vendar je Čop večkrat v misli jemal tudi slovensko slovstvo, omenjal je Vodnika, svojega nekdanjega učenika, časi prinesel je celo to ali óno Preširnovo pesem v rokopisu sê soboj ter čital jo svojim učencem. Sploh je kazal o vsaki priliki, kako serčno ga veseli, da je učitelj sinovom slovenskega naroda in marsikatera domorodna beseda učenikova prijela se je mladih dovtetnih kranjskih mladeničev.

Govornik ni bil posebno dober, a govoril je v kratkih, jedernatih stavkih. Poslušati ga bilo je lahko, kajti vse kar je povedal, bilo je zanimivo, poučno, duhovito. Znal je navduševati učence za vse, kar je dobro, lepo, plemenito in ljubili so ga kakor svojega največjega prijatelja in najboljšega očeta. Kedor je bil njegov učenec, spominjal se ga je s hvaležnim srcem do hladnega groba.

Todâ samo kratek čas učiteljeval je Čop na ljubljanski gimnaziji. Leta 1828. umerje 29. okt. Matija Kalister, tedanji bibliotekar licejalne knjižnice ljubljanske.

Gotovo nihče ni bil tako sposoben, biti mu namestnik, kakor Čop, ki je od nek-daj ževel take mirne službe, da bi se mogel pečati sè samimi vednostmi. In res ga vlada 15. nov. 1828. imenuje za začasnega, in 8. junija 1830. za stalnega bibliotekarja. To imenovanje pospeševal je osobito znani prirodopisec kranjski in tedanji prefekt ljubljanske gimnazije, Fr. Hladnik, ki je s poročilom, še sedaj ohranjenim, 9. febr. 1829. Čopa vladi priporočal tako: „Čop ver-sichert alle bedeutenden Bibliotheken der grossen österreichischen Monarchie und ihre Einrichtung und Verwaltung durch die in den Jahren 1815 und 1816 dem Bibliothekär geleistete Aushilfe im Detail zu kennen, und die in den meisten sla-vischen Dialekten, in der portugiesischen und provençalischen Sprache verfassten Bücher zu verstehen; spricht und schreibt ausser der Amtssprache die krainische, die polnische, italienische, französische, englische Sprache und nach seiner glaub-würdigen Versicherung auch die spanische

Sprache; besitzt ausgebreitete Kennt-nisse in der Literatur der gebildeten Nationen; ist mit allen wichtigen literär-historischen Werken, mit der Einrichtung der bedeutenderen Bibliotheken des österreichischen Kaiserstaates und ins-besondere mit der hiesigen Lyceal-Biblio-thek vertraut; lehrt die Humanität schon ins neunte Jahr mit Auszeichnung; ver-sieht in Folge hoher Verordnung vom 15. Nov. v. J (1828) Z. 25401 hier Orts das Amt des Bibliothekär-Substituten an dem hierortigen Lyceum seit dem 24. nämlichen Monats; bewähret eine glühende Liebe zu dem bibliographischen Fache und scheint bei seinem erprobten moralischen, ganz der Literatur sich hin-gebenden Charakter bei seinem leben-digen Interesse für alle Zweige des mens-lichen Wissens, bei seiner ausdauernden Thätigkeit der tüchtige Mann für die mühevoll Arbeit zu sein, welche die der neuesten Instruction für Biliothekäre gemässe Einrichtung einer Bibliothek erfordert.“

Fr. Levec.

domjaka - glej "Opisno" (Konec prih.) 20. 5. 1829 SVL

S k a l i.

Mogočno ti v nebó stérmiš,
Nikdór ne pláši te;
Ne gane te nevíhte vriš,
Ne blísek, grom ne straši te!

Kaj čas-kervnik podéril te ni,
V prah ní te razdejál?
In mraz prehúdi stéril te ní,
Dež ni obraza razorál.

Glej! tukaj mi stojíš térdno,
Kot nékdaj stala si;
Ko jaz bom v grobu spal, takó
Še térdna bodeš skala ti!

Ni čudo! saj ne bíje ti
Sercé mehko, gorkó;
Solzá okó ne lije ti —
Na lice velo in bledo!

Jaz pa sem siromak potért,
Čutečega sercá,
Zatré me skoraj bleða smért,
Kedaj pa tebe pokonča!

Ko jaz bi ne imel duhá,
Prav tak bi bil kot tí,
Ne poznal grenkih bí solzá,
Ne znal ljubezni bí moči!

Ljubezni izgubiti jaz
Pa nočem nikedár;
Brezčuten nočem biti jaz.
Ugasni prej oči mi žar!

B. Gorjanec.

Soror Pija.

Noveleta, spisal Emil Leon.

II.

Mesec dni pozneje. Kako je vendar mila soror Pija. Časih se mi zdi kakor oblaček, ki se ziblje po nebu med večerno zarjo; kakor rosa, ki je ravno padla; kakor stvar, ki se je naredila iz samega cvetja!

Včeraj popoldne bila sem z njo na vertu. In po poti na isti strani sve hodili, kjer smejo sprehajati se samo matere nune. A ona me je vendar sabo vzela. Bila pa je zamišljena in žalostna. Preobdali so jo bili morda nekedanji, posvetni spomini. Ko pa sve sedeli na klopi, videla sem dobro, kako se ji je solza uternila iz globokega očesa na blede lice. Usta pa so ji šepetala:

„Sveta Marija! pomagaj mi, da pozabim vendar kedaj, kar je bilo“!

In njena bridkost se je vsilila tudi v mojo dušo, in z rokama sem se ji oklenila vratú ter dejala ji ihté:

„Soror Pija, vi ste nesrečni“!

A strastno se je iztergala mojemu objemu in sê strahom vskliknila:

„Kaj govoriš, dete nespametno“!

Ali tedaj je prišla po stezi izza germov mater Kordula in svetile so se ji pepelnate oči in rekla je zbadljivo:

„Tu pa se godé prav romantične reči. Oj to mora vedeti mati prečestita“!

In odšla je. Ali jaz sem ji takoj poplačala njeno neizrečeno hudobnost, in še sedaj se mi dobro zdi, da sem ji to storila. Hitela sem za njo ter dohitela jo ravno ondi, kjer je sedelo na tratini nekoliko samostanskih odgojenk.

In prav takisto, kakor sem se časih postavila pred svojega varuha, kadar me

je bil razserdil sê svojim dolgočasnim opominjevanjem ter sem se mu pokazala v vsi svoji sili, prav takisto sem se postavila pred njo, ter ji rekla, poudarjaje besedo za besedo:

„Mater Kordula, vi ste celo hudobni in jaz vas sovražim“!

In vi bi tedaj bili morali videti mater Kordulo! Kako se ji je izlila vsa kri iz velega obraza in kako ji je postal dolgi nos bled kakor vosek! Hitela je k prečestiti materi in povedala ji vse. In takoj sem bila poklicana v tisto „malo sobo“, kjer so se kazni delile. Mati prečestita pa me je ostro pokarala — ali saj ni vedela, kako je mater Kordula hudobna, ki mi ni privosččila, da bi me bila Pija ljubila. Bila sem kaznovana — a mater Kordula je vendar le hudobna!

Nocoj to noč pa nisem mogla spati. A vedela sem, da tudi Pija po noči spati ne more in da prihaja v poznih urah iz celice svoje gledat luno na nebu in zvezde okrog nje. Tiho sem vstala ter lahko odšla iz spalnice, in stopila na temni hod. Pri vratih pa sem poslušala in ker je ostalo v spalnici vse tiho, napotim se po dolgem koridoru proti sobici soror Pije. Luna pa je prijazno sijala.

A soror Pija v istini ni spala! Ondi pri zidu je slonela, ter tiščala glavico k merzli steni. Njeno telo pa se je sedaj pa sedaj kerčevito pretresalo. In jaz sem vedela, da solze pretaka — ker soror Pija ni srečna!

Ni me čutila, tako grozno so jo bili preobdali spomini nekedanji. Rekla sem tiho:

„Soror Pija“!

Obernila je solzni svoj obraz proti meni, potem pa prihitela, objela me okrog vrata in pri meni ihtela:

„To so spomini moji, to so spomini, otrok! Vem, da so pregrešni, a jaz se jih ubraniti ne morem“!

Nisem ji vedela kaj odgovoriti. Molčé sve sloneli ter zerli v tiho, jasno noč.

Tedaj pa mi je soror Pija odkrila svoje serce. Bila je to priprosta povest, kakor jih rodi življenje vsak dan.

Nekedaj v nedeljo, ko so peli zvonovi, sla je k sveti službi božji. In isti dan je videla prvič njega — svojega Ivana. In oči so se jima vjele — in kar obernil se je in šel za njo v cerkev. Ondi pa se je postavil skoraj tik nje ter ji v enomer zerl v žareči obraz, da ni vedela, kaj bi počela. In to v tako svetem kraju! A ni se menil za sveti kraj, in greh je delal neprestano. Po maši pa je stopal za njo do njenega stanovanja kakor senca. To pa je storil, da bi vedel za njeno stanovanje. Bil je vojak, častnik, in to se vé, da ubožen, kakor vsak vojak, častnik, ki nima družega kot sabljo svojo. A potem je prišlo vse lepo! Njen brat je bil tudi vojak, in ta ga je pripeljal na dom, kamor je potem kmalo vsak dan zahajal. Konečno pa ji je razodel, da jo ljubi, da mu je ona vse, da je ona solnčni žarek njegoví duši in njegovega življenja vir edini. In ona ga je tudi ljubila. A družega nista imela kot serci vroči in gorko ljubezen in upe prihodnje.

Ravno tedaj pa je odhajal cesar Maksimilijan v Ameriko in iskal in nabiral vojakov, da bi si z njimi pribojeval svoje novo cesarstvo. In tudi Ivan je vstopil v njegovo vojsko, da bi si pridobil bogastva v bogati Ameriki. Čez

malo let pa se je hotel poverniti ter peljati njo pred sveti oltar. In odšel je čez morje široko, in zapustil je njo v ubožni Evropi. In čakala je in čakala; in upala in upala! Ali od njega ni bilo ne pisma, ne poročila. Čez leto dan pa je prišla vest, da je takoj v prvem boji padel ter namočil sé serčno svojo kervjo, sé svojo ljubeznijo, se svojimi upi tuja tla amerikanska.

Kako je soror Pija tedaj jokala, kako solze točila! Potem pa se je odpovedala svetu ter sé svojo žalostjo, sé svojimi potertimi upi stopila v sveti samostan.

Vse to mi je povedala soror Pija sinoči.

III.

Nekaj dni pozneje. Danes je nedelja. Ravnokar sem dobila od prijateljice list in v njem sporočilo, da se hoče moj varuh Andrej Sodar ženiti. Lejte, tak dolgočasnež, tako suhoparen človek, in vendar se ženi!

Jezi me pa vendar, da meni o tem ničesa povedal ni! To bode skopušaril pri svoji ženi, na vsak robec bode pisano gledal, ki si ga bode hotela kupiti. Njegova žena bi pač ne hotela postati! To bi bilo življenje! A mene je vtaknil v samostan, da bi ne gledala vedenja — tega zaljubljenega mladeniča. Pa čemu se togotim?! — Ali sedaj moram v cerkev k maši! Bog te obvaruj, varuh moj dragi!

— — — — —

Tako nesrečne reči sem doživela danes, da mi je glava težka, in da ne vem, kako bi si izjokala vse svoje solze. A prišlo je vse to tako hipoma, tako bliskoma!

Danes zjutraj sem bila pri maši v klopi na koru. Tik mene pa je sedela soror Pija. Skozi okna je solnce prijazno si-

jalo ter se svojimi žarki delalo dolge čerte čez cerkveni prostor. In kadilo se je dišeče vzdigovalo in petje je donelo in moja duša se je vtopila v pobožnost.

Bila je slovesna sveta maša, a cerkev prav močno prazna. Sredi službe božje pa je stopil v cerkev vojak ter rožljaj se svojim orožjem po cerkvenem tlaku. Vse je osupneno oziralo se po njem, ki je tako nespodobno kalil občno pobožnost. Ali ón, sredi cerkvenega prostora stoječ, začel se je ozirati po korih, kjer so nune in samostanske učenke molile.

Konečno pa je obrnil svoj obraz tudi proti mojemu prostoru — in soror Pija je bliskoma vstala, in obraz ji je postal bleđ, tako grozno bleđ, kakor da bi ne bilo káplje kervi v nji.

Odpeljala sem jo iz kora v sobico njeno. Tu pa je sedla na stol in obraz svoj obrnila proti steni, ter zerla v enomer v zid, ni izpregovorila, ni zdihovala, ni jokala, da me je bilo groza.

„Soror Pija, soror Pija“! ječala sem.

Še le dolgo potem se je prebudila in dejala:

„Bog me je zapustil, Bog me je zapustil“!

Ali potem se je zopet zamislila in zerla v steno.

Molcé sve sedeli, da je maša minola in še potem.

Napósled pa je prišla mater Alfonza, ki je sedaj vratarica v samostanu, ter povedala, da želi nekov vojak, sorodnik, govoriti s Pijo. Pristavila je še, da ukaže mati prečestita, da naj soror Pija govori z njim, ker je silno osoren ter se s krotkimi besedami odpraviti ne dá.

Soror Pija je vstala, kerčevito zgrabila mojo roko in dejala, da moram z njo.

Ko pa sve stopili v govórno sobo,

slonel je ondi ob mizi vojak — tisti iz cerkve.

V očesu mu je gorelo in planil je proti nama.

„Ana“! vskliknil je, „Ana! ali je mogoče, da si me pozabila, izrovala moj spomin iz svoje duše ter zatajila ljubezen do mene? A jaz sem potoval čez morje, podal se v smertne nevarnosti, stradal in spravljaj in grabil skupaj denar in nosil tvojo podobo se seboj, v svojem serci, da nisem obupal, da se nisem pogubil! In ti si me pozabila in me kakor staro orožje vergla od sebe! Ana, to ni mogoče, to ni mogoče! tako ne more, ne sme biti, ker veš, da poginem, da si moram uničiti ubožno življenje, ako tebe nimam! Tako ne more ostati, ker vidiš, da sem nesrečen, grozno nesrečen! Ana, Ana, saj veruješ na Boga, veruješ na večno milost! Bodi torej milostna in verzi od sebe to strašno obleko, to strašno oblačilo, mertvaško černo“!

Bil je to Ivan M., katerega je soror Pija, ali (kakor se je v življenji imenovala) Ana ljubila. In kar hotel je, da mora takoj z njim, da mora zapustiti sveti samostan ter se zopet poverniti v življenje.

Pija pa je bila že zavezana se sveto cerkvijo in vi veste, da ni smela storiti, kar je tirjal od nje.

Ali govoriti tudi ni mogla, le z glavo je odmajávala ter si pokrila z rokami obraz.

On pa je divjal po sobi, vil roke in konečno obstal pred njo in skoraj kričé govoril:

„Ana, ti nočeš; v resnici nočeš“!

Ko mu ni odgovorila ničesar, dejal je žalostno:

„Ana, ti me nisi nikedar ljubila“!

Potem pa ni je pogledal več — in ponosno je odšel.

Sami sve ostali — v mertvaški tihoti. Pija se je zgrudila na stolu in dolgo, dolgo ni odkrila obraza.

„Bil bi greh, bil bi smertni greh!“ ječala je sirota. Slednjič pa je vendar le dejala roko od obraza. Tedaj pa se mi je zdelo, da se je v teh trenutkih bila postarala. V njenem očesu ni bilo nikacega življenja več.

Odsli sve iz sobe. Na koridoru pa sem dejala:

„Soror Pija, ali vam smem prinesiti cvetja z verta?“

Priterdila je in odsla sem na vert ter natergala rudečega, živega cvetja. Ko pa sem ga ji prinesla v celico, ležala je na siromaški, terdi svoji postelji in tiščala glavo v njo — ter glasno jokala.

Jaz pa sem jokala z njo.

IV.

Dva meseca pozneje. Sedaj pa že dolgo nisem pisala v svoj dnevnik. Danes je zadnji dan mojega samostanskega življenja, zatorej hočem zapisati, kar sem doživela od tedaj, da se bom tega spominjala še v poznejših letih.

Nekega dne dobila sem pismo s tistimi suhimi, kvisku postavljenimi čerkami, kakor jih piše moj varuh, Andrej Sodar. To pismo bolj kratko biti ni moglo:

„Draga Jelica! ti veš, da nisem nikedar mnogo govoril. Danes te vprašam, ako bi ne hotela postati — moja žena ter zapustiti samostan. Sicer pa ostajem, ako bi ne hotela, brez serda in jeze tvoj varuh: Andrej Sodar“.

Jaz pa sem se nad tem pismom od samega veselja zjokala, ker že od nekedar sem ljubila — tega dolgočasnega

človeka, ljubila že tedaj, ko me je s kiselim obrazom opominjal, da naj skerbno gospodarim ter ne zapravljam težko pridobljenega denarja. In sedaj me je hotel vzeti v zakon!

Hitela sem z listom k Piji. Letá pa, videč radost mojo, dejala je iz serca:

„Bodi srečna, prav zelo srečna“!

A jaz sem v svoji sreči pozabila vso tujo nesrečo, pozabila tudi njeno nesrečo! Uboga, uboga Pija!

Med tednom potem pa je prišel Andrej, ker sem mu na pisanje odgovorila, da naj pride sam po odgovor moj. Poklical me je k sebi v hôtel. In še sedaj ga vidim, kako mu je stal pot po čelu, ko sem stopila pred njega. Kako neukretno in nerodno je zvijal život ter obračal boječe svoje poglede proti stropu! A jaz sem ga objela okrog vrata ter mu povedala, da ga tudi ljubim. Še le tedaj se je oživil ta nerodnež ter mi povedal nekaj priljudnih in času primernih besed. Potem pa sva dogovorila se, ter odločila dan mojega izstopa iz samostana.

In danes v nedeljo je ta dan! Sedaj ko to pišem je popoldné in zjutraj sem se že poslovila pri prečestiti gospé materi.

Bilo je po maši, ko sve s Pijo stopili v „malo sobo“. Takoj za nama pa ste prišli stara kontesa Antonija in še bolj stara baronica Viktorina. In mati prečestita se je oradostila tega obiska (kateri pa se je skoraj vsako nedeljo in vsak praznik veršil) ter ju posadila na mehki sedež. Mater Kordula in mater Stanislaja pa ste bili poklicani, da bi delali kratek čas aristokratinjama ter klepetali z njima.

Kontesa Antonija in baronica Viktorina pa ste sedeli na svojih sedežih kakor mumiji, ukradeni iz egiptovskih grobov. Na obrazih se jima je bralo,

da ste že mnogo darovali temu svetemu samostanu in da zavoljo tega hočeti biti počesčeni.

Jaz in Pija pa sve stali pri oknu ter zerli na daljne snežnike. Oni dve pa ste se delali, kakor da bi naju v sobi ne bilo ter ste le francozko govorili. Soror Pija pa dobro vé, da ji ti aristokratini nisti prijateljici in da je to zakrivila mordà — mater Kordula.

Konečno pa je naji milostiva kontesa vendar le opazila ter s tankim svojim glasom ogovorila:

„Ah! da ist ja Soror Pia! Und wer ist das Kind, ehrwürdige Mutter“?

In mater prečestita je imenovala moje ime. A jaz sem na njen migljaj prihitela, ter poljubila starki velo roko, kar se mi je čutilo, kakor da bi bila poljubila zmočeno velo listje.

Kontesa pa se je zopet obernila proti Piji.

„Soror Pija“, dejala je sladko kakor med, „ali ni bilo vaše ime v življenji, menim med svetom, Ana K.“?

In tu je imenovala Pijino rodbinsko ime. Soror Pija pa je sè strahom obernila obrazek svoj proti stari veši, kateri sta se mali očesci iz nagubanega obraza kakor dve iskrici hlesketali. Sirota je pač dobro vedela, da sedaj od te strani ničesar dobrega slišala ne bode.

„Dà, kontesa“! zdihne.

„Zanimalo bode vas mordà, ako vam povém, da se je stotnik Ivan M. povernil iz Amerike ter zopet v domačo vojsko vstopil. Prenašati je moral dolgo vjetništvo. Čujem pa praviti, da je nekedaj z bratom vašim in z rodbinò vašo kot prijatelj občeval““?

„Dà, kontesa“!

Ali starka je vse to dobro vedela že poprej in iz same hudobije mučila je sedaj ubogo Pijo. Tako staro ženstvo

je hudobno, zavoljo same starosti hudobno.

„Ali pa že veste, soror Pija, da se je gospod stotnik zaročil s hčerjo najbogatejšega tukajšnjega kupca“?

Soror Pija ni mogla ničesar odgovoriti.

Tedaj pa se je oglasila tudi baronica in vskliknila:

„In kako lep človek je ta stotnik“!

„Ali vendar se je po bogastvu obernil! Taki so ti ljudje vsi“! pristavila je kontesa Antonija zaničljivo.

S tem pa je bil pogovor končan. Stari gospé vzdignili ste stare svoje kosti ter odšli. Mati prečestita, mater Kordula in mater Stanislaja pa so ji spremile.

Jaz in soror Pija pa sve še ostali.

Pija je bila pristopila k oknu ter je tiščala razbeljeno svoje lice k steklu. Pristopila sem k nji in videla, kako so ji silile debele solze iz očes na vroče to lice.

Potem pa me je objela, poljubila mi čelo in dejala žalostno:

„Oj, kako sem srečna — da bodem umerla“!

To pa so bile zadnje besede, katere je govorila z mano. Da bode umerla, prav kmalo umerla, to je skoraj gotovo. Od istega dne, ko se je bil povernil Ivan, bolehalo je vedno.

* * *

Gospa! toliko iz dnevnika. Po naključji pa sem tudi sam zapleten v resnično to pripoved. Pred kratkim časom bil sem v mestu, katerega ime naj nepovedano ostane. Po vseh cerkvah je zvonilo in povedalo se mi je, da je v samostanu nuna umerla.

Stopil sem v samostansko cérkev. Takoj pri vratih, za železnim pažem, bila je

izpostavljena mertva nuna. Okrog glave so ji bili dejali venec iz belih rož. A obraz njen je bil prečudno mil, in sreče svit ga je obdajal.

Cerkovnika sem vprašal, kedó je bila.

Imenoval mi je tudi njeno rodbinsko ime. Takoj pa sem se spomnil besed iz dnevnika: Oj, kako sem srečna, da bodem umerla!

V istini — bila je soror Ana Pija!

Spomini s p o t a.

(Dalje.)

Velika množica naroda vendar ideji „ilirizma“ ni bila prijazna niti pristopna. Že samo ime jej je bilo tuje in nedoumno, še manje pa je mogla razumeti, kaj hočejo ti „sanjači“. Fevdalizem in „starodavni“ ustav dotolkla sta kmeta popolnoma. Tem bolje so pa razumeli Madjari pravo mér ilirstva. Bali so se ga, kakor živega vruga. Znané besede, katere je izgovoril Gaj v Požunu leta 1840., niso jim dale mirno spati. Rekel je namreč: „Madjari so plavajoč otok v slovanskem morji; niti sem jaz to morje ustvaril, niti sem ga vzburkal. Ne burkajte ga tudi vi, gospoda, ker sicer bi vam mogli valovi doverh glave narasti in poplaviti otok“.

Madjari so strahom gledali, kako naglo se širi ideja ilirstva na vse strani in kako od dne do dne silniše narašča liki ogromen plaz, ki preti zlomiti in razdrobiti vse njihove nakane gledé vélikega Magyarorszaga. Ogerska vlada se je sicer upirala na vso moč ter skušala z milo in silo obustaviti to narodno gibanje ali je vsaj vgnati v tesno strugo. Poleg drugega je strogo prepovedala rabiti besede „Ilir“, „ilirski“ i. dr., s čimer jej je bilo pa ubogo malo pomagano. Narodni duh je bil tedaj že tako krepko razmahal peroti, da ga taka smešna, malostna naredba ne samo ni zaderževala, temveč ga še bolj povzdignila in osvestila.

Kakor pri družih narodih izrazuje se tudi pri Hervatih narodni prepород v pesništvu in doba od leta 1833. do 1848. zove se po pravici poetična. Razen že preje imenovanih domorodnih pesnikov oglasil se je 1840. Stanko Vraz z „Djublabijami“ in za leto dni poslal je v svet svoje „Glasove iz dubrave žerovinske“, pojavili so se pesniki: Nemčić, Bogovič, Ternski (Pesme 1842) in tudi Preradovič, hervaški največi pesnik, izrasel je iz te dobe. Njegovi „Pervenci“ ugledali so beli dan leta 1846.

Veliko slavje slavila je narodna stvar, za katero so v tem na sv. Marka tergu že tudi kervavele nedolžne žertve, l. 1846., ko se je na zagrebski akademiji osnovala stolica za slovanski jezik in velezaslužni Babukič prvi sel na njo. Ilirci slavili so ta dan veliko zmagodobitje. Na prvo Babukičevo predavanje privreli so oduševljeni rodoljubi iz vseh hervaških pokrajin. Bil je velik narodni praznik.

Veliki tok narodne ideje zajel je zdaj vse društvene kroge, celo boljarstvo mu se ni moglo povsem odtegniti, tem manje, ker so se tudi tu posamezni plemeniti duhovi z njo sprijaznili in jo celo dejanjsko podpirali. Omenjamo grofa Janka Draškoviča, potem grofa Jurija Oršiča in grofico Sidonijo Erdödijevo. Naposled se tudi sabor ni mogel več oglušiti zloznemu glasu naroda in 23. oktobra 1847. pro-

glašen je bil hervaški jezik za poslovni jezik namesto latinskega.

V tem nastopi osodno leto 1848. in z njim vihar, ki je razkinil osemstoletno zvezo med Hervati in Madjari. Hervaška je bila zopet prosta in sama svoja. Leto, ki je namenjeno bilo streti Hervate in izbrisati mejo na Dravi med njimi in Madjari, to isto leto dalo jim je samostalnost, ki je pod madjarsko silo že pogibala. Zdaj se je pokazalo, kake neprecenljive vrednosti je Hervatom bilo njihovo državno pravo, ker operi na nje postali so gospodarji v svoji hiši. Hervaški jezik, do tedaj zaničevani in prostiški hervaški jezik, bil je hipoma povzdignjen na čast državnega jezika. Brez najmanjšega upora, brez kacega pomisleka vveden je bil — tako rekoč preko noči — v vse urade in šole, dasi uradi niso imeli hervaško pisanih zakonov, niti šole potrebnih šolskih knjig. A vendar je slo! In pa, ali je bilo pri Madjarih kaj drugače, kali? No vendar

se niti tu niti tam ni našla zagrizena duša, ki bi jim bila hotela pljusniti v obraz: „Kaj čete, vi siromaki! Vašo literaturo lahko v robci odnesem“.

Kolika sreča za Hervate, da jih je leto 1848. našlo pripravljene, da so je mogli sprejeti, kakor je trebalo. Ko bi jih bil ta vihar zatekel nezavedne in nezložne, gotovo bi se bile izpolnile prevzetne besede, ki jih je izgovoril Kossuth: „Kje je Hervaška? Jaz ne vém za njo“. Hervatom bi se po vsej priliki godilo, kakor se dandenes godi nesrečnim Slovakom, Rusinom in Serbom pod blaženo krono sv. Stepana. Madjarski jezik gospodaril bi v šoli in uradu, in hervaškim kulturnim zavodom — kolikor bi jih še bilo ostalo — ukazoval bi madjarski komisar.

Da ni do tega došlo, imajo se Hervatje v prvi versti zahvaliti Gaju. Nikdar pa tudi ni moči preceniti zaslug, ki jih ima ta mož po Hervatih za Jugoslovanstvo in posredno za vse Slovanstvo sploh.

(Dalje prih.)

Fr. Poljanec.

Pogovori.

VI.

Slovenski časopisi nam prinašajo dolge verste sestavkov, v katerih se bridko toži, kako se nemščina če dalje bolj širi po mestih, sosebnó v središču Slovenije, v beli Ljubljani. Izobraženi svet, zlasti ženski, občuje že skoraj samo v nemščini med sabo, v govoru in pismu. Po čitalnicah, na narodnih veselicah čuti je skoraj zgolj nemške glasove. Omikani Slovenci se sramujejo svojega matereinega jezika, in med njimi niso zadnji naši pervaki narodni. Slovenski jezik je

zopet samo za posle dober, to je: za hlapce in dekcle, ne za posle v uradu in javnem življenju! To očitno izpovedanje je nas, ki živimo že dolgo časa daleč od domovine, po tujih deželah, ki nismo toliko in toliko let že videli bele Ljubljane, kaj žalostno osupnilo. Jaz vsaj moram reči, da si kaj takega nisem mislil. Da ni pri nas vse tako, kakor bi si želelo rodoljubno serce, da slovenščina ne kraljuje in gospoduje v našem javnem in družinskem življenju, to mi je bilo pre-

dobro znano; a da se uboga slovenščina prezira in zaničuje, sramoti in zatira, da je na svojem domu kakor ona bora pastorka v znani narodni pripovedki — tega, naravnost rečem, nisem vedel do zdaj. To je torej sad tolikega truda in prizadevanja, to smo si priborili in pridobili!

To je žalostno, prežalostno! Serce upada človeku, roke mu omahnejo, ko to premišljuje. Kaj hočemo torej, kaj naj upamo še? Ali čakajmo, da se čudo zgodi? Ne govore li prav oni, ki pravijo, da je vse zastoj, da nam ni upati boljše prihodnosti, da ne uidemo narodnemu poginu? Ali ni torej najpametneše, da popustimo kakor oni tudi mi neuspešno delo? Otroci smo bili vsi, blesteče, spreminjaste pene smo se veselili, pena je počila in našega veselja je konec!

Take misli obhajajo človeka, ko čuje té žalostne, rekel bi skoraj: sramotne tožbe. Čudno, kako se meni godi! Tolikokrat se mi je očitalo, da sem črnogleden človek, pesimist, nekak „heauton-

timorumenos“, ki rad o belem dnevi samega sebe in druge strahi in plaši s praznimi strahovi; in zdaj moram spoznati, da sem še vse preveselo, prepisano videl!

„Prepozno je zvoniti, ko je toča pobila“, res, ali človek si vendar ne more kaj, da bi ne premišljal in se vprašal: Ako je vse to resnično — in kako bi ne bilo, saj možje pišejo, kar očividno vedo — kaj je krivo té nevesele prikazni? Ko je bolnik prebil bolečine, ko blede in terd leži, tedaj so vsi zdravniki ene misli, kaj mu je bilo, kako mu je bilo pomagati mogoče. Tako bo tudi zdaj pri nas vsak misleči človek naštetil znal razloge, pogreške in napake, po katerih smo prišli do tega žalostnega stanja. Kjer vse modruje, naj se tudi Zvonu dovoli, da pové svoje mnenje. V takem premišljevanji je, tudi nekaj tolazbe in — mogoče tudi, da bolnik ni še mertev, človeku je tako težko slovo dati zadnjemu upu! Jaz hočem samo eno poudariti in reči: Da se slovenščina ni tako ukoreninila in razširila, kakor vsi želimo, tega smo med drugimi krivi sami — pisatelji slovenski!

S.

(Dalje prih.)

V a d n i c a.

7.

Fr. J. K. Moja pesem.

Zakaj dekle némo gledaš.

Kadar piskam na žvegljó,

Kadar glasne pesmi moje

Iz sercá mi vnete vró?

Jaz ti samo melodije

Pevam tožne brez beséd,

Tako jih poslušáš rada,

Ko bi bile sladek med!

Ko bi tudi razumela.

Kar prepeva tožen glas,

Draga, lahko ti bi znala,

Kar terpim v notranjim jaz!

Té pesnice človek skoraj ne more brati, da bi se ji nehoté ne nasmehnil; tako je okorna, prav po otročje nerodna. Res, zdi se mu kakor da bi slišal otroka, ki hoče kaj prav resnega povedati, ali okorni jeziček se mu zaletava, da se mu ne posreči vse prav tako, kakor je namerával. Takoj prva beseda „zakaj“ je nesrečno naglašena; ko bi ji pesnik ne bil postavil naglasa na prvi zlog, gotovo bi je nihče tako ne izgovarjal, kakor zahteva pesniška mera. Že to je slab začetek; a potem ta strašna „žveglja“!

Mladi pesnik morda ni vedel, da je ta beseda tujka in to ne izmed najlepših. Ali to še ni najhuje. Kečor pozna „žvegljo“, ne more si misliti, da bi bilo moči na to primitivno leseno piščal „piskati“ tako krasne melodije, tako „vnete pesmi“, da bi jih odraslo dekle zamakneno poslušalo. Ko bi se mladi pesnik tu sklicaval na znano Titirovo piščal — „tenuis avena“, katera je bila pač ravno tako primitivna, kakor je njegova „žveglja“, odgovorili bi mu po pravici, da ne živimo več v srečnih Vergilijevih ali prav za prav Teokritovih časih; naše deklice, tudi kmečke, niso že več s tako malim zadovoljne. — „Tako jih poslušaj rada, ko bi bile slaček méd!“ Tu je našemu pesniku poredni pégaz precej daleč v stran zavil z logične poti: „sladki“ med se je, ne poslušaj!

Enake napake in okornosti se nahajajo tudi v drugi pesmi: „Dekletu“, kjer moramo zlasti grajati nemogoče rime, n. pr. od te (tebe!) — dekle; vernil — veselil. Ali tu hočemo nekaj družega poudariti, kar se nam zdi posebno imenitno. Pesnik je izgubil svojo igro, berž ko mu bralec ne veruje, kar mu on pripoveduje. V tej pesmi spominja g. Fr. J. K. deklico, kako lepo je bilo, ko sta „v šolo vkup hodila“ ter pravi:

Ti si me imela rada,
Tebe jaz sem videl rad;
Bila nama je navada:
„Sestra moja — dragi brat!“

Ne vemo sicer, kako o tej otročji titulaciji sodijo drugi, nam se zdi, da to ni naravno; rekli bi mlademu pesniku: Ej, brate, prav tako ni bilo!

Najslabša je tretja: „Drava“. To je pesnik pač sam čutil, ker ji je odkazal zadnje mesto; še bolj, ako bi jo bil kam drugam napotil! Ko se je vozil po tej glasoviti reki slovenski in zlagal pričujočo pesem, bili so ga zapustili vsi dobri duhovi: logika, gramatika, metrika in poezija — polastila se ga je bila o tej vožnji prava „morska bolezen“. Poslušajmo samo začetek:

„Deroča ti Drava,
Ponesi me tja,
Kam vedno sili mi glava, (!)
Otročja kjer leta mi tekale so,
Otroci kjer mirno igrali se smo“.

Ko bi dejali, da to ni dovršeno, ne rabili bi prave besede: to ni še s tesarsko sekiro na debelo

otesano! „Kam“ za „kamor“, kaj takega bi še kak Pindar slovenski ne smel v svojem visokem vzletu! Kaj dela tu „glava“? „Drava“ jo je pač za seboj potegnila. Leta ne tekajo!“ „Otročja kjer leta“, „Otroci kjer mirno“, zakaj tako? Pesnik sme res svobodneje staviti besede, ali tudi ta svoboda ima svoje meje: oziralnemu zainku in prislovu gré prvo mesto v stavku, po gramatični in logični pravici, v prozi in poeziji; brez posebne sile mu ne kratimo té stare pravice, kar tako radi delajo naši novejši pesniki, češ, menda to je elegantneje! Tako bi bil tudi naš pesnik prav lahko besede naravno razverstil rekoč: kjer leta otročja . . . kjer mirno otroci . . . Zakaj se torej pači?

Ali se ne mudimo že predolgo pri teh nezrelah poskušnjah? Ne! Zrele, dozorele te poskušnje res niso, ali vendar ni da bi jih človek popolnem zametal; v njih tič — in to je že nekaj — iskrica pesniške nadarjenosti. Blagovoljni bralec naj prvo še enkrat prebere; ali se mu ne zdi, da je tu nekaj tistega, kar bi imenovali lirični tok, ne brez naravnega ritma? To ni pri nas kaj tako navadnega, kakor bi morebiti kedó mislil; zato svetujemo mlademu pisatelju, naj ne izgubi poguma, ker se mu prve poskušnje niso prav posrečile. Veselilo nas bode, ako se kedaj prepričamo, da se nismo motili v svoji sodbi, v svojem upanju.

J. Ternogorski. Temna stran.

Ubogo dete, ko se je rodilo,
Solznó pozdravlja svojo očetnjavo;
Na svet je prišlo, da bi prosto bilo.
Povoj pa berž zategne mu postavo.

Otrok se kuja; deček-lice čilo
Pod kazn'jo tolče abece si v glavo;
Mladič čersti vžuga to mučilo,
Boré se sam seboj in za zastavo.

Da sebi in družini kruha vreže,
Oh koliko skerbi si mož nasnuje!
Zvečer omamljen in potert se vleže.

Za zmer zaspi in v prah se skor razsuje:
Je temna stran človeškega življenja,
Pač polna solz, pritiska in mertvenja.

Perva misel, katera obide človeka prebravšega ta ternjevi sonet, bode pač ta: g. Ternogorski.

gorski se bori še z jezikom, sè slovenskim, ali morebiti tudi sploh z jezikom, tega se ne upamo razsoditi. Bralec mora ugibati, in slednjič morebiti tudi ugane, kaj hoče reči pesnik; to ni da bi pesem posebno priporočalo. Začetek še nekaj obeta; prva kitica ni tako slaba, če tudi bo morebiti resni bralec glavo zmajal, ko bere: „Na svet je prišlo, da bi prosto bilo“; to ni tako dognana resnica, kakor se zdi g. Ternogorskemu! „Povoj pa berž zategne mu postavo“; tu imamo že boj z jezikom! Kaj je dalje to: „deček-lice čilo“? Tu je že treba ugibanja; to hoče pač biti: deček čilega lica, ali

kaj? Iz tega je pa tudi razvidno, da naš pesnik ne vé prav, kaj je beseda „čilo“: čili konji, čile roke, tudi čile moči, to je dobro — čilo je kar se je spočilo, torej krepko — ali čilo lice, to ni nič! — „Mladenič čeversti vžuga (tujka!) to mučilo“; katero mučilo? Abece? Ta „čeversti mladenič“ je vendar malo prekasne glave! „Boré se sam seboj in za zastavo“; in vse to „ko tolče abece si v glavo“?!

Zdi se nam, da smo že preveč govorili o tej „temni strani“; g. T. naj nam pokaže kedaj svojo svetlo stran, potem hočemo zopet govoriti. S.

Slovenski glasnik.

— „Slovanski almanah“. Izdatelj Radivoj Poznik, Na Dunaji 1879. Naravnost rečemo, da smo z nekakim strahom pričakovali té mnogo obétane knjige — almanahi niso sploh več na posebno dobrem glasu — a ravno tako naravnost rečemo zopet, da nas je knjiga sama prijetno iznenadila. Že lična oblika jo priporoča očesu in tudi z mnogevertstno vsebino njeno more biti zadovoljen, kedor ni tako nespameten, da bi iskal v nji samih biserov; pomisliti nam je, da nam največ mlade moči tu podajajo svojega uma plodove. Slovenski oddel je vsaj ravnoroden drugim, tako da se nam ga ni treba sramovati. Hvaliti moramo torej to knjigo, in vendar je ne moremo biti prav veseli. Veseli ne moremo biti, da je — ne pravimo potrebno ali koristno — da je sploh mogoče sestaviti in obelodaniti take in enake knjige! Toliko narečij in narodičev slovanskih, a kje je jezik, kje je narod slovanski? A še več: toliko narečij slovanskih, pravimo, in vendar še enega ni med njimi! Poljščine bodeš, slovanski bralec, zastonj iskal v slovanskem almanahu. Kedó je tega kriv? Ne štirinajstero urednikov, katerih imena beremo na čelu knjigi, oni tega niso

krivi, to vemo. A to tudi vemo, da Poljak ni, noče biti Slovan. A kaj? saj moramo še veseli biti, da je bilo moči brata Serba in Hervata spraviti pod eno streho! Tudi to ni preveselo, da še prav za prav ne vemo, kako se nam pravi: Slovani, Slavjani, Slaveni, Sloveni, ali kako še drugače? Vendar pa bi bilo dobro, da bi se vsaj v slovenskem oddelu rabila dosledno sama ena oblika; Slovenci menim dà bodimo Slovani. — Mogoče, da se bode o almanahu v tem listu še kedaj obširneje govorilo, za zdaj ga priporočamo slovenskemu občinstvu; dobiva se po 1 glđ. 60 kr. pri izdatelju g. Radivoju Pozniku, (Wien, VIII., Florianigasse 17.)

— „Slovenka“, za dvospev in moški zbor ali pa glasovir postavil Tone Hribar. Op. 62. Lastnina skladateljeva, in „Slavjanka“, mazurka, uglasbil Srečko Carli; ta dva najnovejša glasbena proizvoda sta se nam poslala, a povedalo se ni, kje in po kateri ceni se dobivata. O tej priliki prosimo gospode pisatelje, skladatelje in založnike, kateri nam pošljejo kako delo, da ga naznanimo v Zvonu, kar radi storimo, naj nam vselej pristavijo ceno in kje se kupuje

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gold. za vse leto, 2-50 za pol leta; Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Herrengasse 74.